

РЕЙ БРЕДЪРИ ГОЛЯМАТА ИГРА НА ЧЕРНИТЕ И БЕЛИТЕ

Превод от английски: Венцислав Божилов, 2008

chitanka.info

Хората изпълниха местата зад телената ограда и зачакаха. Ние, децата, все още мокри от езерото, изтичахме с кръсъци между белите къщички и край хотела на курорта и насядахме по пейките, оставяхме мокри отпечатъци с дупетата си. Горещото слънце грееше през високите дъбове около бейзболното игрище. Нашите бащи и майки в панталони за голф и леки летни рокли ни зашъткаха да стоим тихо и спокойно.

Гледахме с очакване към хотела и към задната врата на огромната кухня. Няколко тъмнокожи жени се появиха в шарената сянка и след десет минути незаетата лява част на трибуната се изпълни с цвета на току-що умитите им лица и ръце. Дори сега, когато си припомням онези далечни години, все още чувам звуците, които издаваха. В топлия въздух гласовете им бяха като тихо гугукане на гълъби.

Всички се оживиха и в ясното синьо небе на Уисконсин се понесе смях, когато вратата на кухнята се отвори широко и отвътре изтичаха големите и малките, тъмнокожите униформени сервитьори, чистачи, помощник-сервитьори, лодкари, готвачи, миячи на бутилки, продавачи на сода, градинари и работници от игрището за голф. Подскачаха весело и оголваха в усмивка чудесните си бели зъби, горди с новите си екипи с червени ивици, излъсканите им обувки се вдигаха и спускаха по зелената трева, докато обикаляха в лек бегот трибуните и поздравяваха всичко и всички.

Ние, децата, нададохме писъци. Та това бяха Дългия Джонсън, който косеше градините, и Кавано, продавачът на газирана вода, Дребосъка Смит, Пит Браун и Джиф Милър!

А ето го и Големия По! Закрещяхме още по-силно и запляскахме!

Големия По бе онзи, който се извисяваше всяка вечер край машината за пуканки при павилиона за танци на брега на езерото, от другата страна на хотела. Всяка вечер си купувах от него пуканки и той специално за мен слагаше повече масло.

Тропах с крака и крещях:

— Големия По! Големия По!

И той погледна към мен, разтегна устни в зъбата усмивка, махна и се разсмя.

Мама се огледа бързо с разтревожени очи и ме сръчка.

— Ш-ш-ш — каза тя. — Ш-ш-ш.

— Господи, Господи — обади се дамата до майка ми, вееше си със сгънат вестник. — Какъв ден само за чернокожите слуги, нали? Единственият ден в годината, когато излизат на свобода. Цяло лято очакват с нетърпение голямата игра между черни и бели. Но това не е нищо. Виждали ли сте ги на забавата с танци?

— Взехме си билети за нея — каза мама. — Довечера сме в павилиона. По един долар билетът. Доста скъпо, бих казала.

— Е, аз винаги си казвам, че поне веднъж в годината можеш да се охарчиш — отвърна жената. — А гледката наистина си заслужава. Отвътре им идва това... как беше...

— Ритъм — подсказа мама.

— Именно — каза дамата. — Ритъм. Отвътре им идва. А и трябва да видите чернокожите камериерки в хотела. От цял месец купуват сатен в големия магазин на Медисън. И всяка свободна минута шият и се смеят. Видях някои от перата, които купиха за шапките си. С цветовете на синап и вино, сини и виолетови. О, каква гледка ще е само!

— Проветряваха смокингите си — обадох се аз. — Цяла седмица висяха прострени зад хотела!

— Вижте ги само как пристъпват — каза мама. — Още малко и ще си помислиш, че ще спечелят състезанието от мъжете ни.

Чернокожите мъже тичаха напред-назад и викаха с високи и звънки, с ниски и лениви гласове. Далеч в центъра на игрището можеха да се видят проблясващи зъби, вдигнатите им голи черни ръце, които се размахваха и описваха кръгове, докато подскачаха нагоре-надолу и тичаха като зайци.

Големия По взе наръч бухалки, нарами ги на огромното си биче рамо и се затича в тръс край линията на първата база, отметнал глава и с широка усмивка. Устните му се извиваха, пееха:

*...ще танцувам без контрол
под звуците на Джели Рол;
утре вечер в Черния град...*

Леко приклякаше в такт с мелодията и размахваше бухалките като диригентски палки. Аплодисменти и смях се разнесоха от лявата

трибуна, където седяха всички млади нетърпеливи момичета с пъстроцветни рокли и светнали кафяви очи. Движенията им бяха бързи, грациозни и топли движения — може би заради наситения цвят на кожата им. Смехът им бе като на плашливи птички; махаха на Големия По, а едно момиче викаше с тънък глас: „О, Големи По! О, Големи По!“

Докато Големия По приключваше танца си, бялата трибуна се присъедини вежливо към аплодисментите.

— Хей, Големи По! — викнах отново аз.

— Стига, Дъглас! — срязва ме мама.

Ето че и белите екипи изтичаха между дърветата. От нашата трибуна се разнесе рев и тропане. Белите играчи в блестящи бели екипи изтичаха на зеленото игрище.

— А, ето го чичо Джордж! — възкликна мама. — Виж го, не е ли чудесен?

Погледнах чичо Джордж, подтичващ в спортен екип, но не и в спортна форма, защото чичо има шкембе и гуша, която виси над всяка яка. Бързаше с останалите, като се мъчеше да диша и да се усмихва едновременно, докато местеше късите си дебели крака.

— О, толкова добре изглеждат — с ентузиазъм рече мама.

Седях и гледах движенията им. Мама седеше до мен и мисля, че също сравняваше и мислеше, и видяното я изуми и разтревожи. С каква лекота се движеха чернокожите, като антилопи от някой пуснат на бавен ход филм за Африка, като неща от сънища. Бяха излезли като прекрасни лъскави кафяви животни, които не знаеха, че са живи, но живееха. И когато тичаха със своите спокойни, плавни и дълги крака, размахваха полусгънати ръце и се усмихваха на ветреца, израженията им не казваха — „Вижте ме как тичам, вижте ме как тичам!“ Никак даже. Казваха замечтано, „Господи, колко е приятно да се тича. Усецаш ли как пружинира земята под мен? Господи, добре ми е. Мускулите ми се движат като олио по костите ми и най-огромното удоволствие на света е да тичаш“. И те тичаха. В тичането им нямаше цел и решимост, а радост и живот.

Белите изпълниха тичането си, както изпълняваха и всичките си задължения. Чувствах се неловко заради тях, защото са живи, но по много сбъркан начин. Винаги следят с крайчеца на окото дали ги гледаш. На негрите не им пукаше дали ги гледат — те продължаваха да

живеят, да се движат. Бяха толкова сигурни в играта, че вече не се налагаше да мислят за нея.

— Да, нашите изглеждат чудесно — повтори мама, макар и с доста сдържан тон. Беше видяла и сравнила отборите. Бе видяла как екипите отиват на цветнокожите като на манекени и как напрегнато и нервно белите са се напъхали и натикали в *своите* екипи.

Напрежението започна тогава.

Всички видяха какво става. Видяха как белите мъже приличат на сенатори в летни костюми. И се възхищаваха на грациозната непосредственост на цветнокожите. И, както се случва винаги, възхищението се превърна в завист, в подозрителност, в раздражение. Събуди разговори като:

— Онзи там е съпругът ми Том, на третата база. Защо не се поразмърда? Просто си *стои* там.

— Спокойно, не се притеснявайте. Ще се размърда, когато се наложи!

— Точно *това* казвам! Ето например моят Хенри. Може и да не е активен през цялото време, но стане ли напечено... *тогава* го вижте. Тъъ... все пак поне да беше махнал с ръка. О, *ето!* Хей, Хенри!

— Вижте го как си играе Джими Коснър!

Погледнах. Среден на ръст бял мъж с луничаво лице и червена коса се правеше на клоун на игрището. Балансираше бухалка на челото си. От бялата трибуна се разнесе смях. Но бе от онзи смях, с който се смееш, когато се срамуваш от някого.

— Начало! — обяви съдията.

Хвърли се жребий. Черните удряха първи.

— По дяволите — каза мама.

Черните радостно изтичаха от игрището.

Големия По бе първи батър. Радостно закрещях. Той вдигна бухалката с една ръка като клечка за зъби, претегли я и я положи на мощното си рамо, усмихваше се ослепително към трибуната с чернокожите жени. Кремавите им рокли се виеха около краката, спускащи се от пейките като стройни филизи; косите им се виеха причудливо около ушите. Големия По гледаше най-вече към дребната, изящна като на птиче фигурка на приятелката си Кетрин. Именно тя се грижеше за леглата в хотела и всяка сутрин почукваше на вратата като птичка и любезно питаше дали си се наспал, за да трябва да изхвърли

старите кошмари и да донесе свежи завивки — защото трябва да се ползват само *веднъж*, благодарско. Големия По поклати глава, сякаш не можеше да повярва, че наистина я вижда на трибуната. После се обърна към питчъра, вдигна бухалката и лявата му ръка се отпусна свободно; очакваше пробните топки. Те профучаха край него, попадаха в отворената паст на ръкавицата на кетчъра и той ги мятеше обратно. Съдията изсумтя. Следващото мятане щеше да е начало на играта.

Големия По пропусна първата топка покрай себе си.

— Страаайк! — обяви съдията. Големия По смигна добродушно на белите.

Бам!

— Страйк двеее! — извика съдията. Топката полетя за трети път.

Големия По изведнъж се превърна в смазана машина; отпуснатата лява ръка хвана края на бухалката, тя се завъртя, удари — *Прас!* Топката бе изстреляна високо в небето, далеч към шумолящата линия дъбове, към езерото, в което безмълвно се плъзгаше бяла платноходка. Тълпата изрева, аз най-силно! Чичо Джордж побягна след топката на дебелиите си къси крачета, ставаше все по-малък и по-малък в далечината.

Големия По остана за момент неподвижен, загледан в полета на топката. После се затича. С големи бавни подскоци обиколи базите и на връщане от трета база махна на цветокожите момичета. Те наскачаха с писъци и замахаха в отговор.

Десет минути по-късно, след серия удари, тичане и превзети бази, Големия По отново излезе с бухалката. Мама се обърна към мен.

— Колко непочтителни са само!

— Но играта е такава — казах аз. — Имат само два аута.

— Но резултатът е седем на нула! — запротестира мама.

— Е, изчакайте само да дойде ред на *нашите* — каза дамата до мама и отпъди една муха с бледата си, покрита със сини вени ръка. — Тези негри само се имат за голяма работа.

— Страйк двеее! — викна съдията, докато Големия По замахваше.

— През цялата седмица обслужването в хотела бе просто ужасно — каза жената до мама, взираше се в Големия По. — Камериерките говореха само за танцовото празненство, а поръчаш ли вода с лед, ти я носят след половин час, защото само шият.

— Първа топка! — викна съдията.

Жената занервничи.

— Ще се радвам тази седмица да приключи по-скоро, това ще ви кажа.

— Втора топка!

— Няма ли да го *махнат*? — попита ме мама. — Да не са *полудели*? Така е — обърна се тя към съседката си. — Наистина, цяла седмица се държат странно. Снощи трябваше на два пъти да казвам на Големия По да сложи повече масло в пуканките. Сигурно се мъчеше да икономиса пари или нещо такова.

— Трета топка! — викна съдията.

Дамата до мама извика гневно и започна яростно да си вее с вестника.

— Господи, така си и *мислех*! Няма ли да е ужасно, ако *спечелят* играта? Може и *тъй* да стане, виждате ли. Може и *тъй* да стане.

Мама погледна към езерото, към дърветата, към ръцете си.

— Не разбирам защо чичо Джордж трябваше да играе. Само се излага. Дъглас, изтичай да му кажеш веднага да се откаже. И без това не е добре със сърцето.

— Аут! — викна съдията на Големия По.

— А-а-ах — въздъхна централната трибуна.

Смениха местата си. Големия По внимателно остави бухалката и тръгна покрай линията на базите. Белите заситниха от игрището зачервени и раздразнени, с големи потни петна под мишниците. Големия По погледна към мен. Намигнах му. Той също ми намигна. Тогава разбрах, че не е толкова тъп.

Беше пропуснал нарочно.

Дългия Джонсън щеше да е питчър за тъмнокожите.

Той с лека походка тръгна към кръга, разкършваше пръсти и свиваше юмруци.

Първият бял батър бе Кодимър, търговец на костюми от Чикаго.

Дългия Джонсън му пусна ударите с уморена, непретенциозна, контролирана точност.

Господин Кодимър сечеше. Господин Кодимър блъскаше. Накрая господин Кодимър успя да запрати топката до линията на трета база.

— Аут на първа база — извика съдията, ирландец, казваше се Махони. Втори с бухалката бе един млад швед, Морбег. Удари висока

топка към центъра на игрището. Тя бе уловена от дребен закръглен негър, който не изглеждаше дебел, защото се движеше като гладка хлъзгава топка живак.

Трети бе шофьор на камион от Милоуки. И той запрати топката към центъра. Ударът бе добър. С изключение на това, че се опита да превземе две бази. На втората го чакаше Дребосъка Смит с бяла топчица в тъмната си, тъмна ръка.

Мама посърна.

— Е, изобщо не *предполагах*!

— Почна да напича — каза дамата до нея. — Мисля, че е по-добре да се поразходя край езерото. Прекалено е горещо, за да седим и да гледаме глупави игри. Искате ли да дойдете с мен, госпожо? — попита тя мама.

По този начин минаха още пет подавания.

Резултатът бе единайсет на нула, а Големия По нарочно бе пропуснал три топки и на петата смяна от втората половина като багър отново излезе Джими Коснър. Цял следобед се бе правил на клоун, даваше съвети, все разправяше как точно ще удари топката, само да му дойде редът. Сега пое към мястото си, като се дуеше и перчеше. Завъртя шест бухалки с тънките си ръце, оглеждаше ги критично с блестящите си зелени очички.

— Гледайте сега! — викна той към дамите. — Сега ще им покажа на черните момчета!

Дългия Джонсън се раздвижи бавно, подобно на увита около клон змия, готвеща се за внезапно нападение. Внезапно ръката му се оказа пред него, отвори се като черна змийска паст и остана празна. А бялата топка се озова в ръкавицата със свистене като на бръснач.

— Страаайк!

Джими Коснър свали бухалката и изгледа яростно съдията. Дълго не каза нищо. После се изплю показно до крака на кетчъра, вдигна отново жълтата кленова бухалка и я завъртя така, че слънцето блесна в нея като нервен ореол. Извъртя я и я плъзна по тънкото си рамо, устата му се отвори и затвори над дългите пожълтели от никотина зъби.

Клап! — затвори се ръкавицата на кетчъра.

Коснър се обърна и зяпна.

Подобно на черен магьосник, кетчърът блесна със зъби и отвори ръкавицата. Вътре, подобно на бяло цвете, лежеше бейзболната топка.

— Страйк двете! — обяви съдията в жегата.

Джими Коснър остави бухалката и се плесна с луничави ръце по бедрата.

— Да не искаш да кажеш, че това беше страйк?

— Точно така — отвърна съдията. — Вдигни бухалката.

— За да те тресна с нея по главата ли? — заяде се Коснър.

— Или играй, или отивай под душовете!

Джими Коснър задъвка, за да събере достатъчно слюнка, но после ядосано преглътна и изпсува. Наведе се, вдигна бухалката и я постави на рамото си като мускет.

Трета топка! Малка, после все по-голяма и по-голяма, докато летеше към него. Удар! Жълтата бухалка светна като мълния. Топката се заизвива нагоре и нагоре. Джими полетя към първата база. Топката спря в небето, сякаш си мислеше за закона за притеглянето. На брега на езерото блисна вълна. Тълпата изрева. Джими тичаше. Топката взе решение и полетя надолу. Гъвкав защитник я чакаше долу, но я пропусна. Топката падна на тревата, но бързо бе вдигната и запратена към базата.

Джими видя, че ще бъде изгорен. И скочи към базата с краката напред.

Всички видяха как бутоните на обувките му се забиват в глезена на Големия По. Всички видяха червената кръв. Всички чуха вика, писъка, тежките облаци прах.

— Играх чисто! — запротестира Джими две минути по-късно.

Големия По седеше на тревата. Целият чернокож отбор се бе събрал около него. Докторът се наведе, опипа глезена, каза „Мммм“ и „Лошо. Ето така“. Намаза с някакво лекарство и сложи бял бинт.

Съдията изгледа Коснър с очи като студена вода.

— Отивай под душовете!

— Как ли пък не! — отвърна Коснър. Стоеше на първата база, издуваше бузи, размахваше луничави ръце. — Играх чисто. Оставам тук, дявол да го вземе! Никой негър няма да ме извади от игра!

— Не — каза съдията. — Бял го направи. *Аз. Вън!*

— Той изпусна топката! Виж правилата! Играх чисто!

Съдията и Коснър стояха един срещу друг и се гледаха свирепо.

Големия По вдигна поглед от подутия си глезен. Гласът му бе плътен и вежлив, очите му спокойно изучаваха Джими Коснър.

— Да, игра чисто, господин съдия. Оставете го. Превзе я.

Стоях точно до него. Чух всичко. Заедно с няколко други хлапета бях изтичал на игрището да видя какво става. Мама ми викаше от трибуната да се връщам.

— Да, игра чисто — отново каза Големия По.

Всички цветнокожи се развикаха.

— Какво ти става, черньо? Да не падна по глава?

— Чухте ме — тихо отвърна Големия По. Погледна към доктора, който го превързваше. — Игра чисто. Нека остане.

Съдията изруга.

— Добре, добре. Играл е чисто!

Отдалечи се, стегнал рамене, със зачервен врат.

На Големия По му помогнаха да стане.

— По-добре не стъпвай на него — предупреди го докторът.

— Мога да вървя — предпазливо прошепна Големия По.

— По-добре не играй.

— Мога да играя — спокойно и уверено рече Големия По и поклати глава. Следите от сълзи засъхваха под белите му очи. — И ще играя *добре. Много добре.*

— Ох — промълви цветнокожият от втора база. Стори ми се странен възглас.

Цветнокожите се спогледаха, погледнаха Големия По, после Джими Коснър, небето, езерото, тълпата. После без много думи се разотидоха по местата си. Големия По пазеше равновесие, нараненият му крак едва докосваше земята. Докторът се опита да протестира. Но Големия По му махна да го остави.

— Готови за игра! — извика съдията.

Отново се върнахме по местата си. Мама ме ощипа по крака и ме попита защо не мога да стоя на едно място. Стана по-топло. Още три или четири вълни плиснаха на брега на езерото. Зад телената ограда дамите си вееха, а мъжете се въртяха на местата си, правеха си сянка с вестници и намръщено гледаха Големия По, който се издигаше като секвоя на първата база. Джими Коснър се губеше в огромната сянка на тъмното дърво.

Младият Моберг излезе батър за нашите.

— Давай, шведе, давай, шведе! — разнесе се вик, самотен вик като на прежадняла птица от ярката зелена трева. Беше Джими Коснър. Централната трибуна се загледа в него. Черните глави се завъртяха откъм полето извън игрището; черните лица се обърнаха към него, загледаха тънкия му, нервно извит гръб. Сега той беше център на вселената.

— Давай, шведе! Покажи им на ленивите чернилки! — разсмя се Коснър.

Гласът му затихна. Цареше гробна тишина. Само вятърът шумолеше високо в клоните на дърветата.

— Хайде, шведе, покажи им как се удря...

Дългия Джонсън наклони глава от мястото на питчъра. Бавно и многозначително изгледа Коснър. Спогледа се бързо с Големия По, Джими Коснър забеляза размяната на погледи и преглътна с мъка.

Дългия Джонсън не бързаше с приготовленията.

Коснър зае мястото си.

Дългия Джонсън бе готов да подава.

Коснър се върна към чантата, целуна ръката си и потупа бухалката. После вдигна поглед и се усмихна на публиката.

Питчърът отново нави дългата си еластична ръка, обви с черни пръсти кожената топка, замахна назад и — Коснър затанцува край първата база. Заподскача като маймуна. Питчърът не се обърна към него. Очите му го следяха потайно, коварно, развеселено. После с рязко извъртане на глава стресна Коснър. Той спря и се изхили подигравателно.

Третия път Дългия Джонсън се престори, че подава; Коснър се затича към втора база.

Топката профуча и спря в ръкавицата на Големия По на първа база.

Всичко сякаш замръзна. Само за секунда.

Слънцето в небето, езерото с лодките в него, трибуните, питчърът на позицията си с изнесена напред ръка, след като бе хвърлил топката; Големия По с топката в могъщата си черна ръка; играчите в маркираното пространство, приклекли при удара; Джими Коснър, който тичаше и вдигаше пушилка прах — единственото движещо се нещо в целия летен свят.

Големия По се наведе напред, обърна се към втората база, замахна с огромната си дясна ръка и запрати бялата топка право по линията, докато тя не улучи главата на Джими.

В следващия миг магията се развали.

Джими Коснър лежеше проснат на изгорялата трева. Трибуните вряха и кипяха. Чуваха се ругатни, женски писъци, мъжете с тропот се спускаха по дървените стъпала. Цветнокожият отбор изтича от игрището. Джими Коснър остана да лежи. Големия По с безизразна физиономия изкуцука навън, разблъскваше белите мъже като щипки за пране, когато се опитваха да го спрат. Просто ги хващаше и ги захвърляше настрани.

— Хайде, Дъглас! — изпищя мама и ме сграбчи. — Да се прибираме! Сигурно имат и ножове! О!

След стигналите почти до бунт вълнения родителите ми прекараха вечерта у дома в четене на списания. Всички съседни къщи бяха осветени. Чух музика в далечината. Измъкнах се през задната врата в лятната нощ и се затичах към павилиона за танци. Навсякъде светеше и звучеше музика.

На масите обаче не се виждаха никакви бели. Никой не бе дошъл на празненството.

Имаше само чернокожи. Жени с рокли от яркочервен и син сатен, мрежести чорапи, тънки ръкавици и шапки с пера, мъже с лъскави смокинги. Музиката трещеше с пълна сила. Сред цялата врява, засмени, с блестящи обувки, приклякващи в такт, видях Дългия Джонсън и Кавано, Джеф Милър и Пит Браун, а също — куцац — Големия По и момичето му Кетрин, и всички други градинари, лодкари, чистачи и камериерки, до един излезли на дансинга.

Около павилиона бе съвсем тъмно; звездите светеха в черното небе, а аз стоях отвън, залепил нос за прозореца, и дълго гледах.

Легнах си, без да разкажа на никого какво съм видял.

Лежах в тъмното, вдишвах аромата на зрели ябълки и слушах заспалото езеро и далечната прекрасна музика. И малко преди да се унеса, отново чух онзи последен куплет:

...ще танцувам без контрол

*под звуците на Джели Рол;
утре вечер в Черния град...*

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.